

РЕВОЛЮЦІЯ 1905–1907 В УКРАЇНІ

Революція 1905—1907 в Україні — перша загальнонародна демократична революція, котру традиційно називають першою російською революцією; найбільш активними її учасниками на території українських земель стали проросійськи налаштовані політичні сили.

Політичними факторами стали: відсутність політичних свобод для підданих імперії, архаїчність державного управління у формі самодержавства; недоліки державної «бюрократичної машини»; поглиблення «кризи еліт»; відсутність політичних свобод для підданих імперії, економічна криза 1900–03, наявність залишків кріпосництва на селі; необхідність зміни форм селянського землекористування; зростання національної самосвідомості окраїн і національних рухів, революційний романтизм, психологічне піднесення, посилення протистояння між працею і капіталом; селянськими товарними і технологічно застарілими поміщицькими господарствами;

У весні та літі 1905 року робітничий та селянський рух в Україні ще не набув значущої масовості. Страйки, які відбулися в січні-березні 1905 року, мали економічний характер, і лише святкування 1 травня викликало дійсно масові демонстрації. У цей період селянський рух впливав виступами робітників, і більшість виступів селян була спрямована проти поміщиків. Було зафіксовано близько 2 тисяч виступів селян, зокрема у сільській місцевості Півдня і Правобережної України. Важливим фактором боротьби селян були протиріччя між україно-польськими та україно-російськими інтересами в аграрному секторі. Селянський рух був стихійним, і більшість селян ще не втратили віру в "доброго царя".

Влітку 1905 року відбулося повстання на панцернику "Потьомкін", яке визначало подальші події. Матроси виступили проти царської влади, але повстання було придушено. Це подія вплинула на тактику руху та сприяла активізації політичного страйку та готовності до збройного повстання. Незважаючи на ці події, робітничий та селянський рух в Україні ще не досягнув масового розгортання, а самодержавство царизму продовжувало утримувати українські землі під своєю контролем.

Восени та взимку 1905 року в Україні активізувалися радикально налаштовані політичні сили, зокрема соціал-демократи та есери. Вони бойкотували вибори до I Державної думи Росії та ініціювали політичний страйк, який розпочався у Санкт-Петербурзі та Москві, а потім розповсюдився і в Україні. Метою страйку було встановлення демократичних прав і свобод, ліквідація самодержавства та проведення виборів до Установчих зборів. У Харкові, наприклад, 9 жовтня 1905 року почався страйк залізничників, який швидко перетворився у загальний страйк робітників міста. У Катеринославі та інших містах також відбувалися масові протести та страйки, участь у яких взяли понад 120 тисяч робітників.

Окремо варто відзначити селянську війну, яка почалася у жовтні-грудні 1905 року. Селяни виступали проти поміщиків, виборюючи своє право на володіння землею. Здійснювалася значна роз'яснювальна і організаторська робота есерів серед селян. Найвідомішим прикладом стало повстання в Сорочинцях на Полтавщині, яке було жорстоко придушено царськими військами. У цей період утворилося вісім робітничих рад у різних містах України. Ради обирали своїх голів, здійснювали контроль за виробництвом і розподілом, підтримували громадський порядок у містах. Також тривали сутички між заможними і бідними селянами, що ілюструється прикладом с. Вихвостів Чернігівської губернії. В цій атмосфері революційного піднесення стали поширюватися профспілки робітників. Ці організації розпочали політичну діяльність та сприяли координації опозиційних сил. Також партії, зокрема соціал-демократичні, вели роботу з розгортанням профспілкової політики. Таким чином, восень та взимок 1905 року в Україні були важливим періодом революційних подій, які визначили долю багатьох політичних та соціальних процесів.

Восени та взимку 1905 року українське суспільство стало ареною різноманітних протестів, виступів робітників, селян, студентів, солдатів і матросів. Навіть при застосуванні збройної сили царській режим не зміг придушити невдоволення.

17 жовтня 1905 року цар випустив Жовтневий маніфест, яким "дарувались" народу демократичні права та свободи. Однак реакції на маніфест були різні: ліберали вважали його кроком до конституційної демократії, поміщики вважали його вимушеним, а меншовики та більшовики вважали це перемогою революції, при цьому більшовики продовжували готуватися до збройного повстання. Маніфест також мав важливе значення для України, знімаючи обмеження щодо української культури та дозволяючи створення культурних організацій. Наслідки маніфесту виявилися у формуванні нових політичних партій та рад робітничих депутатів, а також у підтримці антиурядових акцій в армії. Однак влада готувалася до вирішальної боротьби, формуючи "чорні сотні" та придушуючи повстання. Невдачі революційних спроб у грудні 1905 року свідчили про слабкість сил протесту порівняно з силами царизму, і революція в Україні тимчасово зазнала поразки.

Після поразки збройних повстань робітників у грудні 1905 р., революція в Росії переживала завершальний етап до червня 1907 р. Влада вживала жорстких заходів для придушення руху, включаючи воєнний стан на 2/3 території імперії, каральні експедиції та військово-польові суди. Внаслідок цього загальний терор був поширений по всій країні. Під час цього періоду, підприємці влаштовували локауті, щоб придушити спроби робітників вимагати покращень умов праці та заробітної плати. Терор та репресії призвели до спаду страйкової боротьби робітників та селян. Виборча кампанія до I Державної думи відбувалася в умовах воєнного стану, і закон про вибори був недемократичним, обмежуючи участь жінок, військових та інших груп населення. Ліберальна буржуазія та меншовики підтримували виборчу кампанію, в той час як більшовики закликали до бойкоту. У Державну думу обрано 497 депутатів, з яких 95 представляли територію України. Виборча участь варіювалася в залежності від регіону. I Державна дума, яка працювала всього 72 дні до липня 1906 р., надавала певні можливості для легальної політичної діяльності. Українці використовували цю можливість для висловлення своїх вимог, таких як автономія для України, використання рідної мови та розвиток національної культури.

У роки революції 1905-1907 рр. Державна дума працювала невдовзі через недосвід депутатів та короткий термін. 8 липня 1906 р. цар розпустив I Державну думу після обговорення питання про розподіл землі. П. Столипін став головою уряду, і скасували викупні платежі за надільну землю. Вибори до II Державної думи відбулися за консервативним законом. Українські партії взяли участь, і в українській фракції домінували учасники виборів. Проте, думу розпустили 3 червня 1907 р. через питання про конфіскацію земель. Підписаний новий виборчий закон закінчив першу революцію. Революція зміцнила політичну і національну свідомість українців. Закон дозволив друкувати українською мовою, створено культурні установи, і видано багато газет і книг українською мовою. Товариство "Просвіта" стало центром освітньої роботи, залучивши видатних постатей культури. Незважаючи на труднощі, інтелігенція працювала для української культури та мови.

Линник Вікторія Вадимівна

Науковий керівник – канд. істор. наук, проф. Воронянський О.В.

Державний біотехнологічний університет

ВЛАДА ЯК ТРИГЕР ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ: МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВПЛИВУ

У сучасній економіці влада відіграє вагомий роль, навіть якщо це не завжди очевидно на перший погляд. Вона не є окремим елементом, який стоїть осторонь економічних процесів, а являє собою важливий фактор, що впливає на формування ринкових відносин.